

Müsəlmanlar evlənməni rəsmiləşdirən dini nikaha da diqqətlə yanaşırlar. Sovet dövründə, rayonların VVAQ şöbələrinin rəsmiləşdirdiyi nikahdan əlavə, mollaların “kəndiyi kəbinə” ciddi münasibət göstərənlərin sayı çox az olurdu. İndi bu, demək olar ki, kütləvi hal almışdır. Hətta “nikah” və “kəbin” sözlərinin hər ikisinin türk sözü olmaması (“nikah” ərəb, “kəbin” qədim fars sözüdür) və bu sözlərin tətbiqindəki təmayüllər xalq arasında belə assosiasiya doğurur ki, guya birinci dövlət idarəsinin, ikincisi din xadiminin rəsmiləşdirdiyi evlənmə münasibətidir. Son illər valideynlər VVAQ nikahı ilə yanaşı, “molla kəbini” kəsilməsinə də təkidlə tələb etməyə başlamışlar. “Kəbin kağızı” qızın ata evində saxlanılır.

Kəbinəmə prosesi çox sadədir, bunun üçün evlənənlərin özlərinin iştirakı vacib deyil. Keçmişdə, adətən, oğlanın və qızın vəkillərinin iştirakı ilə keçirilən bu tədbir indi bir qədər də asanlaşıb: nikah bağlanması haqqında VVAQ bürosunun sənədini təqdim edən iki şəxs həmin sənəddə adları göstərilən gənclərin evlənməyə razı olduqlarına şahidlik etməklə, onların kəbinini özlərinin iştirakı olmadan kəsdirə bilərlər. Bu zaman bir şərt əlavə olunur ki, dünyəvi kəbindən fərqli olaraq, dini kəbin kəsilməyə razı olan kişiyə, qabaqkı fəsilələrdə göstərilən kimi, evləndiyi qadına “mehr” ödəməyi öhdəsinə götürür. Mehr isə, məlum olduğu kimi, qadının toxunulmaz şəxsi əmlakı olub, istər evlilik, istərsə boşanma hallarında onun müstəsna rəyi ilə xərclənə bilər.

Bu gün dini bilikləri çox zəngin olmayan valideynlər kəbinə şəriət

nikah dini kəbini əvəz edə bilərlər? Kəbinin mahiyyətini açıqlayan ilahiyyatçı Elşən Mustafaoğlu deyir ki, islam şəriətində şərtədir ki, ailə qurulduqda, tərəflər nikah əqdi oxusunlar, yeni qadın həmin kişiye erə getdiyini, kişi də onunla evləndiyini dilləri ilə iqrar etsinlər: “Ailə qurduqlarını izhar etsinlər. Bu zaman tərəflər arasında mehriyyə də müəyyən edilir və əqddə qeyd edilir. Mehriyyə - nikah əqdinin bağlanması ilə kişinin malından, pulundan və mülkündən qadına verilən bir paydır. Bunun konkret miqdarı yoxdur və tərəflərin özləri öz imkanları daxilində bunu müəyyən edirlər. Həmin miqdar da əqd bağlandıqdan sonra artıq qadının olur. Kişi ilə qadın bir-biri ilə evlənməyə qərar verdikdə, islama görə onların arasında kəbin kəsilməlidir. Yeni nikahın bağlanması vacibdir. Bu zaman tərəflərin bu nikaha razı olmaları başlıca şərtlərdəndir. Əgər tərəflərdən biri, yaxud hər ikisi bu evliliyə razı deyilsə, onda onlar arasında bağlanan əqdin heç bir qüvvəsi olmur. Bu cür kəbin batil sayılır. Əslində, kəbini kişi ilə qadın özləri kəsməlidir. Yeni tərəflər, Allah qarşısında bir-birilə ailə qurduqlarını dilə gətirməklə, əqd bağlamalıdır. Amma əgər bunu edə bilmərsə, onda onların kəbinlərini başqası da kəsə bilər. Bu zaman hər ikisi də kəbin kəsə bilən birini vəkil edir, o da kəbinlərini kəsir. Kəbində əqd ərəb dilində oxunur. Ərəb dilində oxutmaq mümkün olmadığıda, onlar kəbinin duasını öz dillərində də oxuya bilərlər. Bu şərtlə ki, islam qaydasına görə, ərəbcədə müəyyən edilmiş mənə tam ifadə edilsin. Bəs, hazırki dövrdən hökumət nikahı ilə qanuni ər-arvad olan cütliklərin dini kəbin kəsilmələrinə ehtiyac varmı? Rəsmi nikah kəbini əvəz edirmi? Bu suallara cavab verən Hacı Şahin Həsəni bildirir ki, bilərəkdən

nadan qoruyur. Kim evləne bilmirsə, oruc tutsun. Həqiqətən, oruc tutmaq onun çarəsidir”. (əl-Buxari, 5066). Bir qadınla evlənmək qərarına gələn kişi evlənməmişdən əvvəl ona baxa bilər. Muğirə ibn Şübə (Allah ondan razı olsun) deyir ki, mən Peyğəmbərin (səllallahu əleyhi və səlləm) yanına gəldim və ona bir qadınla evlənmək istədiyimi çatdırdım. O isə dedi: “Get ona bax. Çünki bu sizin bir-birinizə daha çox bağlanmanız üçün əlverişlidir”. (ət-Tirmizi, 868). Nikahın doğru olması üçün aşağıdakı şərtlər olmalıdır:

1. Qadına himayədarlıq edənün icazəsi. Himayədar (vəli) dedikdə atası, olmasa babası, qardaşı, əmisi, dayısı və s. başa düşülür. Vəlinin müsəlman olması vacib şərtədir. Peyğəmbərimiz (səllallahu əleyhi və səlləm) “vəlisiz nikah yoxdur” deyə buyurmuşdur. Başqa bir hədisdə isə: “Hər hansı bir qadın, vəlisinin izni olmadan nikah bağlayarsa, onun nikahı batildir. Onun nikahı batildir...” (İbn Məcəh, 1524) deyə buyurmuşdur.

2. Şahidlərin mövcudluğu: Peyğəmbər (Allahın Ona və ailəsinə salavatı və salamı olsun) demişdir: “Himayədar və iki ədalətli şahid olmadan bağlanan nikah düzgün deyildir” (İbn Hibban, 1247).

3. Qadına mehrin verilməsi. Mehr qadının kişi üzərində olan haqqı və onun şəxsi mülküdür. Heç kəsin, istər ata, istərsə də başqasının qadının icazəsi olmadan onun mehrindən götürməyə haqqı yoxdur. Şəriət mehrin nə azına, nə çoxuna məhdudiyət qoymamışdır. Bununla belə, cavanlar çətinlik qarşısında qalıb evlənməkdən imtina etməsinlər deyə evlənməyi asanlaşdırmaq məqsədi ilə mehrlərin az miqdarda təyin edilməsinə təşviq etmişdir. Evlənmədən öncə, yaxud son-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDİF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə “İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Azərbaycan qadınları və dini nikah (kəbin)

qanunundan daha çox gənclərin gələcək xoşbəxt həyatını təmin edəcək tilsim kimi baxırlar, çünki kəbin kəsən mola yaxud istənilən din xadimi) kəbin kəsərkən, ərəbcə Qurandan parçalar, Məhəmməd Peyğəmbərə istinad edilən zikrlər dualar oxuyurlar. Qeyd etmək lazımdır ki, artıq istər kənd, istərsə də şəhər əhalisi arasında keçirilən sorğu zamanı insanların bu nikah növlərindən hansına üstünlük verdiyini aydınlaşdırmaq, demək olar ki, mümkün olmadı. Bir sözlə, son illər dünyəvi nikahın dini nikahla “möhkəmləndirilməsi” (bəlkə buna təsdiqlənməsi də demək olar) bir qanun şəklinə düşməkdədir.

Kişi ilə qadın bir-biri ilə evlənməyə qərar verdikdə, islama görə onların arasında kəbin kəsilməlidir. Ailə qurmağa qərar verən kişi və qadın aralarındakı münasibəti necə rəsmiləşdirməlidir? Ölkəmizdə nikahın rəsmi dövlət qeydiyyatına alınması tərəflərin ər-arvad olduğunu hüquqi baxımdan təsdiq edir. Bundan əlavə, islam dinində nikahın təsdiqlənməsi üçün dini kəbin vacib şərtlərdən hər ikisinə əməl edərək, həm rəsmi nikaha daxil olur, həm də kəbin kəsdirirlər. Bəs, görəsən, kəbinin mahiyyəti nədir, kəbin oxunarkən, hansı sözlər deyilir? Rəsmi

dini kəbinsiz olan ailədə doğulan körpə halazadə hesab olunur: “Dövlət nikahı hüquqi bir prosesdir. Yəni hüquqi münasibətləri tənzimləyir. Amma dini kəbin də kəsilməlidir. Bundan xəbəri olmadan qurulan ailələr qanuni ailə sayılır. Onu da deyim ki, dini kəbinsiz ailədə doğulan körpə zinanad olan körpələr sayılır. Zina məqsədli və qeyri-qanuni cinsi münasibətdir”. Bəs, görəsən, əksəriyyəti müsəlman olan Azərbaycan vətəndaşları rəsmi nikahla yanaşı, dini kəbin də bağlayırlarmı? Şəhər sakinləri arasında apardığımız sorğudan bəlli oldu ki, bu məsələdə həssaslıq var və demək olar ki, hər kəs buna əməl edir.

İslamda “nikah” sözünün mənası bağlanmaq və birləşmək deməkdir. Nikah, şəriət qanunlarına uyğun olaraq, kişi ilə qadının qanuni evlənməsidir. Evlilik Allahın bəndələrinə bəxş etdiyi böyük nemətdir. O, bütün peyğəmbərlərin sünnəsidir (adət-ənənəsidir). İslam dini evlənməyin əzəmətinə və şərəfinə çox böyük əhəmiyyət vermişdir. Peyğəmbərimiz (Ona və ailəsinə Allahın salavatı və salamı olsun) belə demişdir: “Ey cavanlar, kim evləne bilirsə, evlənsin. Çünki evlənmək, gözü naməhrəmlərə baxmaqdan, ayıb yerlərini isə zi-

ra mehrini tam vermək olar. Həmçinin, bir hissəsini əvvəl, qalanını isə sonra vermək olar. Qadının ailə qurmamışdan öncə, ondan icazə almaq vacibdir. Himayədarızsız nikah bağlanmadığı bir şərtədirsə, himayədarın ailə qurmağa razılıq verdiyi qadıncan bu haqda icazə alması da vacibdir. Əgər qadın razı deyilsə, himayədarın onu məcbur etməsi qadağandır. Peyğəmbər (səllallahu əleyhi və səlləm) demişdir: “Dul qadının əmrini, bakirə qadının isə icazəsi olmadan onlar üçün nikah bağlanmaz. Orada olanlar dedilər: Ey Allahın Elçisi, bakirə qadının icazəsi necə olur? Peyğəmbər (Ona və ailəsinə Allahın salavatı və salamı olsun) dedi: “Onun susması icazəsi deməkdir” (əl-Buxari, 5136). Rəvayət edilir ki, bir qız Allah Rəsulunun (səllallahu əleyhi və səlləm) yanına gələrək belə dedi: “Atam öz mövqeyini yüksəltmək üçün məni qardaşı oğlu ilə evləndirdi”. Allah Rəsulu (səllallahu əleyhi və səlləm) qızın atasını çağırırdı və qıza seçim etmək hüququ verdi. Qız dedi: “Atam deyənə razıyam, lakin istəyirdim digər qadınlar bilsinlər ki, onların atalarının bunu etmək hüququ yoxdur” (İbn Məcəh, 1874).

Allah-Taala öz bəndələrinin rifah və rahatlığı naminə, xeyli say-

da nemətlər yaratmışdır ki, onları saymaqla qurtarmaz. Heç bir tərəddüd etmədən, qeyd etmək olar ki, yaxşı və layiqli həyat yoldaşı həmin qeyd edilən nemətlərdən ən yaxşısı və ən dəyərlisidir. Bu ilahi vergi o qədər böyük və mühümdür ki, həzrət İmam Sadiq (ə) onların rolunu və dəyərini qızıl-gümüşdən daha qiymətli hesab etmişdir.

Həzrət İmam Sadiq (ə) başqa bir rəvayətdə isə, yaxşı xarakterli və doğruçul həyat yoldaşını bütün yaxşılıqların və xoşbəxtliklərin açarı kimi təqdim etmişdir. Qurani-Məcidin buyurduğuna görə, yaxşı həyat yoldaşı həyatın və ürəklərin rahatlığının əsası, səadət və xoşbəxtliyin mayasıdır. İnsan belə bir nemətə malik olmadan, həqiqətən də, şadlana bilməyəcək və psixoloji rahatlıq əldə edə bilməyəcəkdir. Necə ki, İmam Baqir (ə) buyurmuşdur: “Mən demirəm ki, dünyada hər nə varsa, mənim olsun, mən istəyirəm ki, bir gecə belə həyat yoldaşı olmadan yaşamayım”.

İmam Sadiq (ə) demişdir: “İnsanın əsas xoşbəxtlik amillərindən biri budur ki, layiqli həyat yoldaşına malik olsun”.

Peyğəmbər (s) “Məkarimül-əxlaq”ın 200-cü səhifəsindəki hədisdə buyurur ki, yaxşı qadın islamdan və Allaha etiqaddan sonra ən böyük ilahi nemətlərdən biri sayılır.

Allah-Taala bu neməti müsəlmanların ixtiyarına vermişdir ki, ərini onu görəndə şadlıq hissi keçirsin. Qadın da ərinin hər bir buyruğuna can-başla riayət etsin, hətta ərini evdə olmayanda, özünü özgələrdən və ərinin mal-dövlətini soyğunçulardan qorusun. Bu rəvayətdə də, bir daha görürük ki, yaxşı və layiqli həyat yoldaşı hər bir insanın səadətini və xoşbəxtliyinin açarıdır. Yaxşı və layiqli qadın islam dinindən və etiqaddan sonra ən dəyərlisi nemətdir. Çünki yaxşı və layiqli qadın ərini qulluğunda durmaqla, ona mehr və məhəbbət göstərməklə, övladlarını tərbiyə edib, boya-başa çatdırmaqla, həqiqətən də, ərini hər bir sahə baxımından, xoşbəxtliyə çatdıra bilər. Həzrət İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur: “Ləyaqətli və yaxşı xasiyyətli qadınlar gözəl simaya malikdirlər və onlar öz ləyaqətliyi nəticəsində, cənnət hurilərindən də daha gözəl görünürlər”. Nəticə olaraq, qeyd edə bilərik ki, qadın və ər özlərinin qarşılıqlı məhəbbətləri sayəsində bir-birinə məhəbbət bəsləyər və həyatlarını xoşbəxt edə bilərlər. Məhz bu məsələ ən böyük ilahi nemətlərdən biri və ailə səadətini ən təsirli əməli hesab edilir.

Vahid Ömərov,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru